

ՄԵԼԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյանից խմբագրատան մէջ:
Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Мелі»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն):
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզուով:
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Հին-Նախնի-
անից: Ներքին լուրեր: ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒ-
ԹԻՒՆ: Գերմանիա: Նամակ Թիւրքիայից: Արտա-
քին լուրեր: ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: ՀԱՌԱՊԵՐՆԵՐ:
— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ՖԵԼԻՏՈՆ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱՅԻՋԵՒԱՆՆԵՐ

Յունիսի 9-ին

Տեղական պետքերից անհրաժեշտը և անյետա-
ձգելիները ջրի հարցն է, որ այսօր տարի ձգվելով
ոչինչ զրական եղբայրացութեան չէ հասել:

Ներքին լուրեր: ՄԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒ-
ԹԻՒՆ: Գերմանիա: Նամակ Թիւրքիայից: Արտա-
քին լուրեր: ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: ՀԱՌԱՊԵՐՆԵՐ:
— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ՖԵԼԻՏՈՆ:
Տեղական պետքերից անհրաժեշտը և անյետա-
ձգելիները ջրի հարցն է, որ այսօր տարի ձգվելով
ոչինչ զրական եղբայրացութեան չէ հասել:
Ներքին լուրեր: ՄԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒ-
ԹԻՒՆ: Գերմանիա: Նամակ Թիւրքիայից: Արտա-
քին լուրեր: ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: ՀԱՌԱՊԵՐՆԵՐ:
— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ՖԵԼԻՏՈՆ:

ՖԵԼԻՏՈՆ

Ամերիկացիք ամեն բանի մէջ հանճարեղ են,
մինչև անգամ խաբէութեան մէջ արշալուսի մի
տաղանդ ունեն, որ հասարակ բան չէ: Ահաւասիկ
հետեւեալ դէպքը խորամանկութեան գլուխ գործոց
կրնայ համարուի:

Բիւլմօնտ Սթըլը անունը քաղաքացի մը գնում է
ոստիկանութեան պաշտօնատեղիէն, և արտաստա-
ւելց աչքերով խնդրում է, որ գտնեն իր չորս տա-
րեկան անհետացած դասակը:

Ոստիկանութիւնը իսկոյն սկսում է խուզար-
կութիւններ անել, դժբախտ հայրն էլ 500 դոլար
վարձատրութիւն խոստանում է գտնողին, և բոլոր
լրագիրք թմբկահարի աղմուկներով հրատարա-
կում են մանկան կորուստը և գտնողին արուակը
խոստացեալ դրամը: Հետեւեալ օրը որքան մեծ է
լինում հասարակութեան սրտի յուզումը, երբ տե-
ղեկանում են թէ, Բիւլմօնտ Սթըլը խորհրդաւոր
մի նամակ է ստացել, որում մէջ սպառնալով
գրուած է որ, եթէ հայրը այս ինչ տեղը 20,000
դոլար չը բերէ, դասակը իրան չը պիտի յանձնուի:

Բիւլմօնտ Սթըլը այս գումարը վճարելու ան-
կարող լինելով վերջին աստիճան յուսահատած,
խելճը ինչ անելը չը գիտէր: Անմիջապէս եր-
կու բարեկրիտ հայրեր ի սէր անարարութեան
ստորագրութիւն բաց են անում, և մի օրվան
մէջ փրկանաց գին որոշուած փողին մեծ մասը
հանգանակում են, և յուսալի էր որ հետեւեալ օրը
ամբողջ գումարը լրացնէին, երբ յանկարծ Բիւ-
լմօնտին գալիս է մի ուրիշ աղաքարութիւն, որով
յայտնում են թէ, պայմանագրում անցած լինե-
լուն փրկանաց գինը 20,000 դոլարից 25,000 դո-
լարի բարձրացել է: Թող ընթերցողը երևակայէ
հասարակութեան այլալուրիւնը: Նոյն միջոցին
նուէրները անձրեւի նման սկսում են տեղալ, ա-
մեն կողմ կորուսած մանկան գէլքի գծագրութի-
ւնը հեռագրում են և մանուկը գտնելու շտապում
են քաղաքացիք, կամաւոր ոստիկանք և այլ պաշ-
տօնեայք:

Հասարակական գաղափարների արձանա-
գրութիւնները:

Այնուհետև մենք իրաւունք չունենք մեղադրել
երկրագործ գիւղացուն, որ նա իր տուն ու տեղը
թողած, տարիներով պանդխտում է չմի կտոր
հաց» աշխատելու...

Այս Հին-Նախնիցների բազմաթիւ մշակների
պանդխտութեան բուն պատճառը:

Բայց այժմ տեւեմներ արդեօք եղած ջուրն էլ
կանոնաւոր կերպով բաժանվում է թէ ոչ: Հին-
Նախնիցների գաւառը (ժողովրդագր. 43 դիւղե-
րով) ունի մի ջրակոյտ, որ ստանում է տարեկան
800 ռուբլ ռոճիկ: Զրպետը ունի իր օգնականնե-
րը, որոնց թիւը կամաւոր է: Զրպետի իրաւունքն
է հսկել գաւառի բոլոր ջրերի վրա և բաժանել
այն կանոնաւորապէս վերջիչեալ 43 դիւղերի
վրա:

Թէև ջրակոյտ ունի այդ իրաւունքները և բուէով
ընտրվելով անմիջապէս պէտք է ժողովրդի շահե-
րին ծառայէ, բայց և այնպէս ջրի բաշխման մէջ
գլխաւոր դերը խաղում է կաշառքը. և տեղական
մեծ ու փոքր կաշառածաւերներ, խաների և աղա-
ների ձեռքին ժողովրդից ընտրված ջրակոյտը
ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ խաղաղը: Ներքին լուրեր:
ՄԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Գերմանիա: Նամակ Թիւրքիայից:
Արտաքին լուրեր: ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: ՀԱՌԱՊԵՐՆԵՐ:
— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ՖԵԼԻՏՈՆ:

Նա իր աչքերով պիտի տեսնէ իր ապագայ ա-
պահութեան միակ միջոցը ոչնչացած և իրա-
ւունք չունի խօսելու, պիտի լուռ մնայ, որովհե-
տե խանի կամ աղայի դէմ խօսել, երկրի չմեծա-

Բայց հետեւեալ օրը կրկին մի նամակ է դալիս
Բիւլմօնտին, յայտնելով թէ, փողը 30,000 դոլար
լինելու է, և իրր առաջին աղաքարութիւն սա
էլ աւելացրած է, որ եթէ 24 ժամու մէջ դրամը
չը հատուցուի, հայրը կընդունի իր գաւակին աշ-
ականը:

Սրա վրա ընդհանուր յուզումները սաստկանում
է: Ամբոխը այնքան է զայրանում, որ ոստիկա-
նութեան պաշտօնատեղից դուրսը և պատուհան-
ները ջարդել սպառնում է: Իսկ զայով դժբաղդ
հօրը, արդարեւ հետեւեալ օրը ստանում է մի
թուղթ, որում մէջ ներփակեալ գտնում է իր դա-
սակին ականջը:

Գանը դրամին վախճանին:
Հետեւեալ օրը ամբոխը խուռն բազմութեամբ
գնում է թշուառ հօրը տունը:— Ինչ տեսնեն,—
երկիսան բոլորովին անշնամ և առանց վէրքի դա-
լիս է տուն, և պատմում է որ կտրած ականջը
իրանը չէր, այլ մի դիակի ականջ էին կտրել, և
ինքը կարողացել էր յափշտակիչների ձեռիցը
փախչել:

Ներքին լուրեր: ՄԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Գերմանիա:
Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր: ԽԱՌՆ
ԼՈՒՐԵՐ: ՀԱՌԱՊԵՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ՖԵԼԻՏՈՆ:

Պետականութեան և Բիւլմօնտ Սթըլը անալիս հա-
ստիկանութիւն փողեր շահում էին, երբ ոստիկանու-
թիւնը յաջողեցաւ յայտնաբերել մեղադրել նախա-
լարուած խորամանկութիւնը:— Ներքին լուրեր:
ՄԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Գերմանիա: Նամակ Թիւրքիայից:
Արտաքին լուրեր: ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: ՀԱՌԱՊԵՐՆԵՐ:
— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ՖԵԼԻՏՈՆ:

Չինաստանիցք և ճարտարներ մէկ կողմից հը-
կայաքայլ յառաջդիմութիւններ են անում քա-
ղաքակրթութեան և գեղարուեստի տեսակէտից,
միւս կողմից էլ իսկական աւելորդապաշտու-
թեամբ կուրացեալ, երեւակայական պատմութեան

արներին» հակառակել նշանակում է մեղանշել...
Այս ինչ գրութեան մէջ է ներկայումս Նախնից-
ների աղաքարութիւնը:— Այս տարի ամենաե-
րաշտ տարիներից մինն է, եթէ մի անձն էլ
այս, շատ կարելի է բուսականութիւնը չորանայ:
Բայց այս բոլորի վրա մտածող չը կայ, թէ և Բա-
ղարշայ կոչուած դեմքը, որ բոլորովին օգուտ չէ
տալիս, կարելի էր ջուր բերել Նախնիցների
գաւառը և այդ, ինչպէս մեզ հաւատացնում են,
շատ ծախս չի նստի:

Շուտով մեզ մօտ ժամանելու է Կովկասեան
քաղաքական մասի դիւտաւոր կառավարիչ նորին
վսեմութիւն իշխան Գոնզալես-Կորալիով, դէպ-
ք շատ յարմար է, թող վերջապէս նախնիցնե-
րը ուշքի գան և մի խնդրով նորին վսեմու-
թեան ուշադրութիւնը հրաւիրեն այս հարցի վրա,
որ մեր երկրի համար հաց և ջուր է դարձել:
Չենք տարակուսում, որ իշխանը այդ խնդրիցը
առանց հետեւեալի չի թողնի: Ապաստելու և տես-
նելու:

ՀԱՄԱՆՈՒՄ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս օրերս քահանայ հայր Օրբէլի ուղարկեց
մեր խմբագրութեանը 120 հատ այլ և այլ հայոց
գրքեր, որ նա նուիրում է մի որ և է ազգային
զարգացման: Տէր հօր ցանկութիւնն է, մանա-
ւանդ, նուիրել այդ գրքերը մեզի մշակների ըն-
կերութեանը, երբ սա կը կազմվի Թիֆլիսի բա-
րեգործական ընկերութեան հովանաւորու-
թեան տակ:

Մեզ գրում են ՄՈՍԿՎԱՅԻՆ որ ուսուցիչ ընդ-
հանուր աշխարհաշահութիւնի մէջ Կովկասեան բա-

հաւատը ընծայելով ծաղր ու ծանակ են լինում
հանդէպ լուսաւորեալ աշխարհին:

Չինաստանի Գաիլիսի քաղաքում, քարածուխի
ստորերկրայ հանքերը բաւականի փորում և
յառաջ դնացած էին: Գանակար հանքերի տնօրէնը
իմաց է տուել կառավարութեան, որ բովազոր-
ծութիւնը չուտով դադարեցնեն, ապա թէ ոչ
գետնի տակից սարսափելի վիշապ մը դուրս պի-
տի գայ և ամբողջ կայսերական ընտանիքը պիտի
կուլ տայ: Այս լուրը ահ ու զոյգ է պատճառել
ամբողջ քաղաքում: Ալանահատ գործաւորները
ամենքը փախել են, սարսափը այնքան տիրել է
ամենքի վրայ, որ փորում հանքերը ուղում են
լըքքնել, հանդիստ թողնելու համար վիշապը, ո-
րում պիտի շատերը տեսնէին: Կայսերական ա-
րեւելահայկալ կառավարութիւնը մօտաւոր վը-
րեակախախալ հաւանքով համար իսկոյն դադ-
րեցնել է տուել հանքային աշխատութիւնները, և
անմիջապէս ողջակէզներ են մատուցել արեւելիկն,
որ վիշապին սաէ և վիշապն էլ ծակիցը դուրս
չենէ:

Անդրկասից առաջարկել են որ հանքը իրանը
փորեն, և վիշապը թող իրանց կուլ տայ, բայց
չինացիք հաւանութիւն չեն տուել, որովհետեւ վի-
շապը միայն արեւելիկ ընտանեաց աշխարհի կայ-
սերական անդամներին կուլ կրտայ եղելու: Լուսա-
ւորեալ աշխարհի փողը երկիսաները չեն հաւա-
տում այս տեսակ անապաշտութեանց, մինչդեռ
20 ամիսներ երկայնութեամբ երկու կողմից
երկրիներին կախ արած չինաստանցիք չեն ամա-
շուտ աշխարհի խնկի ու խելառ բաների հաւա-
տում:

Բիւրաւոր մարդկային արարածները մէկ ան-
գամից սպանելու հանճարեղ գիւտը անող Ֆրէ-
դէրիս Բրուսայ երեւի թղանթագործը ունի
այժմ իր գործարանին մէջ 439 հատ չոգոյ մեծ
կաթնայ, 18,500 ձիերի ոյժ ունեցող 450 հատ
մեքենայ, 50,000 քիլոյրամ ծանրութեամբ 82
հատ չոգաւարժ մուրճ, երկաթ հարկելու համար
21 մեքենայ, գործիչ շինելու համար 1622 մեքե-

ժինը ամենաաղքատն է: Մեծ մասամբ ներկայա-
ցրած է հիւսիսային կովկասը, իսկ Անդրկովկասի
արդիւնքները գրեթէ ամենին չը կան հանդիսում:
Օրինակի համար կան լեզգիների և մեր այլ լեռ-
նաբնակների դէմքեր, շալեր և արեւմտեաներ,
այն էլ ամենավատ տեսակներից, բայց կատա-
րելապէս բացակայ են Նուխու կամ Շամախու
արեւելումեղները, Անդրկովկասի հայոց նահանգ-
ների տնային արդիւնագործութիւնները և այլն:

Կովկասեան բաժնի կառավարիչ հանդիսում պ-
թովհանէս Խաթիսօֆն է: Բաժինը այն տպաւո-
րութիւնն է անում, որ պարուն հաւաքել է, ինչ
որ ունեցել է ձեռքի տակ, բայց երեւի ոչ զբնի
չէ դիմել, հրապարակապէս, մասուլի միջոցով
վաղորդ չէ դիմել տեղական արդիւնաբերողնե-
րին, խնդրելով որ ուղարկեն նրան իրանց ար-
դիւնքները և յայտնելով թէ ինչ տեսակ արդիւնք-
ներ են գլխաւորապէս հարկաւոր հանդիսին ներ-
կայացրած լինելու համար: Գաւալի է խոստո-
ւանվել որ հանդիսի կովկասեան բաժինը ամբողջ
հասարակութեան ծաղրածութեան առարկայ է
այստեղ: Շատերից լսելի է լինում թէ այս է,
ուրեմն, ձեր հարուստ կովկասը և Անդրկովկասը,
և այդ հարցմունքը, ի հարկէ, վերաւորում է մեզ,
կովկասեցիներին: Զարմանալի է. պ. Խաթիսօֆ,
ինքն հայ և գիտնական գիւղատնտես լինելով,
պէտք է ճանաչէր մեր երկիրը: Եթէ նա խելացի
կերպով վերաբերվէր դէպի իր գործը, նա բացի
մեր առաջարկած յայտարարութիւններից և հրա-
ւերներից կարող էր և հետեւեալ անել. մի քանի
ամիս Մոսկվայի հանդիսից առաջ, նա կարող էր
կազմել նոյն իսկ Թիֆլիսի գիւղատնտեսական
ընկերութեան կամ մի այլ դաշնիւսում կովկասեան
բաժնի նախապատրաստական հանդէսը, պնդել
որ Թիֆլիսի ինտելիգենցիան, մեր մասուլը կը

նայ, 1556 հնոց, 114 կրակարան, 25 լօգօմօտով,
7800 տակաւաւայի ծանրութեամբ պտուտակ ա-
նունով 5 հատ չոգաւարժ անաղին մեքենայ: Գոր-
ծարանը շինում է տարեկան 130,000 տօնէլատ
պողպատեայ և 26,000 տօնէլատ երկաթեայ թիւն-
դանօթ: Բանեցնում է օրական 15,700 գործաւոր:
Անկարելի է որ Բիւրդեբուրդը այսքան զաւո-
րածը ունենայ գործընկուս:

Բիւրդեբուրդը Աստուածաշնակաւ ընկերութիւ-
նը լօնգօնում տարեկան նիստը վերջացուց: Այս
ընկերութիւնն էր, որ Փարիզի վերջին աշխարա-
հանդիսում ամեն տեղ հովանոցներ հաստատելով
բոլոր այցելուներին Աստուածաշնակ է և Աւետա-
րան մատակարարեց:

Ընկերութեան յանձնուած տեղեկագիրը ցոյց է
տալիս, որ անցեալ տարվայ ընթացքում, բրի-
տանական կղզիներում տարածուած Աստուածա-
շնակ և ուրիշ սուրբ գրքերի թիւն է 1 միլիոն
509 հազար, իսկ Անդրկասից դուրս հանուած գրք-
երի թիւը 1 միլիոն 429 հազար, ընդհանուր
գումարն է 2 միլիոն 938 հազար:

Ընկերութեան հաստատուած օրից ի վեր ցըր-
ված սուրբ գրքի թիւը հասնում է 93 միլիոն
953 հազարի: Ընկերութեան յանձնաժողովը ան-
ցեալ տարի տարածման չրջանը մինչև Հնդկաս-
տան, Չինաստան, Պարսկաստան և շարունակ
ձակելու համար պէտք եղած միջոցների ձեռ-
նարկել է: Դեռ նոր երկու ներկայացուցիչներ
հաստատել է, մինը Հիւսիսային Աֆրիկայի և
միւսը ուկրաինայի Մալեպլայի համար, և մի եր-
րորդ էլ պիտի հաստատուի Սիբիրիայում:

Միայն մի հատ ներկայացուցիչ անցեալ տարի
500 գրավաճառ-ճանապարհորդ-գործակատարներ
ուղարկել է այլ և այլ քաղաքներում:

Բիւրդեբուրդի երկրորդական առաքելները անգամ
այսքան փողով և եռանդ չը կարողացան ունենալ:
Տեսնե՛ք հայերը մէկ աւետարանը երբ աշխար-
հաբառի պիտի թարգմանեն:

տեսնելին, կը ջննդէին, պակասութիւնները ցոյց կը տային, որի հիման վրա և կարելի էր լրացնել այդ պակասութիւնները: Եւ այնուհետեւ, մի քանի շաբաթ թիֆլիսում մնալուց յետոյ, բաժինը կուղարկուէր Մոսկվա աւելի կատարեալ, հասարակական կարծիքի քննութեանը ենթարկուած լինելուց յետոյ: Իսկ այժմ Մոսկվայի հանդիսի Կովկասեան բաժինը ներկայացնում է մի անհատի անձնական ճաշակի, կամայական աղքատ ընտրութեան անկատար արդիւնք: Մի լաւ բան կայ միայն Կովկասեան բաժնում, այն է որ այդտեղ շատ լաւ բացատրում են այցելուներին ամեն բան, արդիւնները ցոյց տուողները շատ են խօսում և երկար ու ճարտար կերպով ամեն առարկան բացատրում են այցելուներին: Բայց այդ առանձնայատկութիւնը նկատուի է ամբողջ հանդիսում, հանդիսի այն բաժինները, որոնք աղքատ են, այնտեղ ցոյց տուողները շատ են խօսում և այդպիսով ներկայացրած արդիւնքների աղքատութիւնը լրացնում են շատ խօսելով: Վստահութեամբ կարող եմ ասել որ մեր ամբողջ բաժնի մէջ, բացի լեռնաքանդակների մի հատ արդիւնքից, այն է այծնայ բուրդի մի գեղեցիկ գործուածքից, ուրիշ ոչինչ ուշադրութեան արժանի չը տեսայ:»

Շաբաթ օր, յունիսի 12-ին ունեցարացի նշանաւոր երգչուհի Իլկա Օգայ տուեց պ. Վալերիայի մասնակցութեամբ մի կոնցերտ թիֆլիսի թատրոնում: Թատրոնը լի էր և երգչուհին մեծ ծափահարութիւններ ստացաւ: Նա չունի մեծ ձայն, բայց այդ ձայնը դուրեկան է և շատ յարմար է օրիորդի ընկերակցութեանը: Օգայ երգում է աղջային ունեցարական երգեր, կուպլետներ, գերմանական երգեր և նոյնպէս պատմում է գերմաներէն լեզուով: Առաջին բաժնի մէջ նա երեսց ունեցարական տղամարդու աղջային չորով, կարմիր շապիկով, իսկ երկրորդում նոյնպէս տղամարդու, սև մախմուրի զգեստով: Լաւ էին մանաւանդ օրիորդի երգած «Տօկայեան դին» ունեցարական երգը և «Գօրօտեա» գերմաներէն երգը: Պ. Վալերիայի աստիճանական երգերը, կուպլետները իր պատմութիւններով ուսուցաց, հրեական, գերմանական և հայոց կեանքից:

Վաղը, չորեքշաբթի օր, օրիորդ Իլկա Օգայ և պ. Վալերիայի տալու են իրանց երկրորդ կոնցերտը:

պարանոցն էլ կտրելու պարագայ, Զուհաստանի կօրնիթ պարանոցին համար «դա պանիր ու հացի նման կարելի է կտրել» ասող, ովկիանտի ջրերը Սահարայի անապատում բերելու նախագիծը պարատող վերջապէս ցամաքները ծով և ծովերը ցամաք չինող, և երկրաբանական ծուռ ու մուռ տեղերը կտրատող աշխարհաշահի Լըսէպը իր ներքին ընտանեկան կեանքի մէջն էլ պարագ չէ մնում: Տիկին Լըսէպը մի գաւակ է ծնել, որով տասներորդ անգամ հայր կոչուելու փառքին արժանացել է մեծանուն երկրաշատը:

Նախքան Ֆիլիստինիայ լուսանոցի Գարիբալդիին կենսագրութիւնը կարելի եղածին չափ հաստատուող դրած էի: Բայց եթէ մարմնի միջոցով ման, գիտական, և կամ այլովն ունեցող անհատ պակաս լրագրութեան մէջ այս օրերում հրատարակուած և մանրամասն տեղեկութիւնները թարգմանելով ուղարկել, «Մշակ» յարգելի ընթերցողներին այն աստիճան գիտելու տարած կը լինէի, որ երգում պիտի անէին այլ ևս կըռօփ ֆիլիստին չը կարողաւ: Այնու հանդերձ մասնաւոր աշխարհիս բոլոր աղետաբեր ցուցերը թուոյն հանող քաջ զորապետին համար գրուած մի քանի նշանաւոր կէտերը հաղորդելու պէտքը զգացի:

Նախ և առաջ մեծ հարց եղած և մինչ ցայսօր դեռ որոշուած չէ թէ, Գարիբալդիին մարմինը ինչ են անելու: Թաղելու են, զմուսելով պահելու են, թէ՛ պղնձու են:

Սա երեք գործողութեանց համար կուսակիցներ կան և միմեանց դէմ՝ հակառակում են, մասնաւոր որովք ջերմ պաշտպան են այդպիսի գործողութեան, տեսնելը յաղթանակը ուժ կը մնայ:

Եթէ Գարիբալդիին կտանը ըստ արժանաւոր յարգելու ուղեւան, պէտք է մարմինը վառել:

Ահաւասիկ, բացի կտակից իր ձեռագրով գրուած նամակի մը բովանդակութիւնը նոյն կամքը կը յայտնէ, որուն բնագիրը Գարիբալդին, 1877 թեկտեմբեր 27-ին կապերա կղզիից ուղղած է առ զեկտօր Պրանցին:

«Միջինիդ իմ Պրանցին»

Վարդաշէնից, պ. Գրիգոր Խօջամիրեանցից տալուց 1 րոպէ յօգուտ սպանուած եօթ մշակների որբացած ընտանիքների: Բացի այդ մի րոպէից այս բալէիս ոչինչ փող չունենք յօգուտ յիշեալ մշակների ընտանիքներին: Նրանց համար հաւաքած փողերը ամբողջութեամբ յանձնեցինք նրանց: Բայց թշուառ զոհերի աղաքականները, որոնք թողնելով իրանց հայրենիքը, Նոր-Բայազետ, եկան թիֆլիս, մեծ նեղութեան մէջ են, կորցնելով իրանց կեանքով, իրանց պահողներին, այն 7 հոգի սպանուած մշակների: Այդ որոշմանը դարմանում են թէ՛ նրանք, որոնք հաւաքեցին փողեր յատկապէս մեռած մշակների ընտանիքներին օգնելու համար, ինչի են պահում այդ փողերը և չեն յանձնում սպանուած մշակների աղաքականներին:

Կիրակի, յունիսի 13-ին կայացաւ Արծրունու թատրոնում թիֆլիսի «Գարեգործական ընկերութեան» ընդհանուր ժողովի նիստը: Ժողովը սկզբունքով ընդունեց թիֆլիսի չքաւոր հայ աշակերտների սպասարան հաստատելու առաջարկութիւնը և նոյնպէս մեցի մշակների համար փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան հաստատելու գաղափարը: Առաջին հաստատութեան ծրագիրը պէտք է նախ տպագրուի լրագրներում, որպէս զի անդամները ծանօթանան այդ ծրագրի հետ և մասնուր կարողանայ ընդադառնել նրան, իսկ մշակների ընկերութեան ծրագիրը պէտք է նախ ներկայացուի կառավարութեան հաստատութեանը:

Մեծ-ՎԱՐԱՔԻՒՍԱՅԻՑ մեզ գրում են: «Անտառապետի գործի պատճառով 12 հոգի բանտարկուած դարաքրիսեցիներ մի յայտնի գումարի դրամականով աղաւթեցան բանտից, ըստ և եօթ օր բանտում մնալուց յետոյ: Այժմ հասարակութիւնը փոքր ինչ չունի է քաշում: Նոր ընդիւր եկել է՝ Նր ժամանակին կը գրեմ գործի հետեւնքի մասին»:

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՆԱՆԻՑ մեզ գրում են: «Այստեղ սպասում են իշխան Գոնդուկով-Կարապետին: Նրան ընդունելու համար պատրաստութիւններ են տեսնվում»:

Նոյն տեղից մեզ գրում են: «Եղանակը մեզ մօտ շատ չորային է: Մի ամիս կայ որ անձրև չէ եկել: Արտերին մեծ վտանգ է սպառնում»:

«Իսկ դիակին այրվելու մասին պէտք եղած հոգը և խնամքը մարդասիրաբար յանձն արէք, ձեզ չնորհակալ կը լինեմ: Իմ անցյալ դէպի հիւսիսա-կողմը, ծովեզրը տանող ճանապարհին վրա, ձախակողմը 300 քայլ հեռու» պատով սահման դրուած մի շող կայ: Այդ անկիւնում չինելու են աղաքայի, մրտնդին և այլ հոտաւէտ փայտերով և երկու մետր բարձրութեամբ մի խարոյկ: Փայտակոյտին վրա երկաթեայ մահիճ մը դնեն և նրա վրա էլ դադողը, որուն կախարիքը բաց լինելու է, մարմինն էլ մէջը դրուած, կարմիր շապիկն էլ կուսակիս հայացրած, (որքան սիրահարուած է եղել այս մարդն էլ կարմիր զոյնին վրա, մինչև անգամ անդիլի աշխարհը ուրիշ գոյնի չապակելով չէ ուղում գնալ), այրված դիակին մոխիրներով մի ափ թող դնեն որ և ինչ ամանի մը մէջ, և ամանը պահեն Բօզա և Անիթա երկու աղջիկ թոռներին չլրմին մէջ»:

Գարիբալդին վերջին անգամ Նախօրի ձանապարհում ժամանակ սոյն յանձնարարութիւնը ջերմաշերտ կրկնել է զօկտօր Պրանցինային, որանից երևում է որ միակ ցանկութիւնը այրվել է: Հատապարհներով համար մասնակցող սպանուած լինելը Գարիբալդին, այսպէս ջերմ յանձնարարութեանց և կտակների էլ հարկ չէր մնար, մինչև անգամ մեռնելու էլ պէտք չէր ունենար, որովհետև ողջ ողջ կը խորովէին:

Զուհիս 7-ին կապրելայից հասած մի հեռագրովին համաձայն յունիսի 8-ին մարմինը պիտի այրեն կէս օրից ետքը: Փայտակոյտը պիտի շինուի անուշահոտ փայտերով, երեսը բաց պիտի թողնուի դադողին մէջ և գլուխը դէպի արևելք պիտի դարձնեն:

Ահաւասիկ խաւիոյ թագաւոր Հուսէյնովին, Գարիբալդիի որդին Մեծօտօրից ուղարկած հեռագրին պատճէնը:

«Զեր մեծանուն հօր մահուան առթիւ զգացած ցաւ, ամբողջ ազգին պատճառած դժբախտ հարուածին չափ մեծ է: Հայրս ինձ սովորեցուց մանկութեան հասակին մէջ պատուելու հայրենասէր քաղաքացի և միանգամայն զինուորական Գարի-

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Իշխան Բիսմարկ պարլամենտական սարսափելի պարտութեան ենթարկվեցաւ, գրում է «Голос»: Նրա օրինադիժը ծխախոտի մեղադրանքով մասին պարլամենտը մերժեց 276 ձայների մեծամասնութեամբ 43-ի դէմ: Ամբողջ պարլամենտի մէջ միայն 43 պատգամաւորներ գտնվեցան, որոնք համաձայնվեցան պաշտպանել պետական կանցլերին մի հարցի քննութեան ժամանակ, որ նա ցոյց տուեց իբրև ներքին քաղաքականութեան ամենանշանաւոր հարց:

Քուէարկութեանց առաջ իշխան Բիսմարկ մի ճառով հերքում էր առաջադէմ կուսակցութեան առաջնորդ Բիխտերի յայտնութիւնը, իբր թէ ինքը իշխան Բիսմարկ անկարող է կառավարել Գերմանիան իբրև սահմանադրական միւնիստր, որ իր գործողութիւններով պարտաւոր է յենվել հասարակութեան ներկայացուցիչների կարծիքի վրա: Գրանից յետոյ կատարված քուէրկութիւնը ապացուցեց ընդգիմադրական կուսակցութեան առաջնորդի յայտնութիւնը: Ժողովրդական ներկայացուցիչներից 276 մարդ նրա հակառակորդներ յայտնվեցան և միայն 43 հոգի նրա կողմնակիցներ, կարելի է արդեօք սրանից յետոյ կասկածել, որ ժողովրդական ներկայացուցիչները իշխան Բիսմարկի դէմ են: Նա ասում էր, որ գերմանական կառավարութիւնը չէ կարող կուսակցական կառավարութիւն լինել: Եւ ինչ յայտնվեցաւ: Այդ քուէարկութեամբ պարլամենտը ապացուցեց, որ կայսերական ոյժմեան կառավարութիւնը պաշտպանված է միայն պահպանողականների մի թղթի կուսակցութեան, մինչդեռ մնացած բոլոր կուսակցութիւնները, որոնք միասին վերցրած

բաղդին: Նա ակնառաւ փայլ եղած եմ նորա փառաւոր մեծագործութեանցը: Ունեցայ դէպի ձեր հայրը ամենախորին սէր և համակրութիւն, նոյնպէս ամենամեծ երախտագիտութիւն և հիացում: Այս զգացումները, և քաջագուն զօրապետին թէ՛ ինձ և թէ՛ ընտանեաց ցոյց տուած անձուկրութեանց յիշատակը, սոյն աննորոգելի կորստեան ծանրութիւնը սրտիս վրա կրկնապատիկ բեռնաւորվեցան: Խաւիոյ ժողովրդին կրած ամենամեծ ցաւին և ննջեցեալին ընտանեաց սուգին մասնակից լինելով, կը խնդրեմ ձեզանից որ թարգման հանդիսանաք ձերանց յայտնելու բուռն մշտակցութիւնս զոր զգացի ընդհանուր ազգին հետ ի միասին»:

Հուլիսում քանի մը կրեթական լրագրներ Գարիբալդիի անձնագրութեան դէմ անպատկառելի յօդուածներ հրատարակելու յանդէսն էին: Քանի մը հարկու ուսանողներ «Voce della Verita» և «Cassandrina» լրագրաց տպարանների վրա յարձակուելով դռները խորտակել են, մեքենայները ջարդ ու բուրդ և ամեն բան տակն ու վրա են արել, կղեր խմբագրատեղիները հազիւ հազ կարողացել են իրանց հոգին ապաստել: Այսպէս է և դուիտութիւնը, սրանց մօտ քաջութիւնը և ցամաքութիւնը դուրընթաց կը գնան:

Տիրօլի պատերազմից յետոյ Գարիբալդին իր թուրը տուած էր անգղիացի հազարապետի մը: Այժմ Գարիբալդիի ընտանիքը այս թուրը պահանջում է Հուլիսի քաղաքապետութեան նուիրելու համար: Բայց Անգլիայում ձեռնից այսպիսի մի յիշատակ յետ անունը անկարելի է: Անգլիացիներ ասել է, կամ չապկել կամ մօրուքը ինձ տուէք, ես էլ թուրը ձեզ կը վերադարձնեմ:

Գարիբալդին հարստութիւն չէ թողած, բայց երկու որդեցը իւրաքանչիւրին 200,000 Ֆրանկ ապահովացնել է տվել, այս գումարը պիտի տրուի այն ատեն, երբ որովքը քան տարեկան լինին:

Տրիեստի խաւաքից սատակ յուղուած և զբոսաւորութեան ժամանակ կրակի մէջ ապրելուց յետոյ, զկնի մահուան էլ հայրենաց համար այրվում է:»

Գերմանիայի իսկական տրամադրութիւնն են ներկայացնում միաձայն պախարակում են պետական կանցլերի ներքին քաղաքականութիւնը:

Սահմանադրական իւրաքանչիւր երկրի մէջ այնպիսի մի պարտութեան հետեւնքը, որ կրեց իշխան Բիսմարկ գերմանական պարլամենտի մէջ, միւնիստրութեան պաշտօնակն լինելը և նրա տեղը նոր միւնիստրութեան կազմվելը կը լինէր: Բայց Գերմանական կայսերութեանը, որի առաջնորդը Պրուսիան է, յայտնի չէ պարլամենտական իսկական կառավարութիւնը: Իշխան Բիսմարկ իր ճառի առաջին մասով հերքում էր այն մեղադրանքը, իբր թէ նա կառավարում է հակասահմանադրական ձեռքով, մինչդեռ նոյն ճառի վերջը նա յայտնեց, թէ նրա համար մի և նոյն է, թէ ինչպիսի մեծամասնութեամբ պարլամենտը կը մերժէ նրա օրինադիժը ծխախոտի մեղադրանքով: Գերմանական պետական կանցլերը չէ հաւանում, երբ նրան հակասահմանադրական միւնիստր են համարում: Բայց միթէ կարող է սահմանադրական միւնիստր լինել մի պետական մարդ, որ ոչինչ ուշադրութիւն չէ դարձնում ժողովրդական ներկայացուցիչների կարծիքի վրա իր քաղաքականութեան մասին:

Իբրև ներքին քաղաքականութեան ղեկավար իշխան Բիսմարկ վաղուց կորցրեց իր հեղինակութիւնը երկրի մէջ: Այդ քաղաքականութեան սարսափելի անյաջողակաւութիւնը և չափազանցութիւնը յետ մղեցին գերմանական կանցլերի երկրպագուներին: Այդ իրողութեան ամենալաւ ապացուցը գերմանական պարլամենտի քուէարկութիւնն է ծխախոտի մեղադրանքով: Այժմ անկասկած է, որ գերմանական ժողովրդի ներկայացուցիչները միայն յարմար գէպքի էին

կախաւորված են, բոլոր թատրոնները և կոնցերտները փակուեցան, նմանապէս բաղնիքի մազաղները:

Սոյն նշան սեւա չըջնակով Տրիեստում հրատարակուած լրագրներին ամենքն էլ աստիճական կառավարութիւնը արգելեց և հաւաքեց:

Տակաւին անորոշ է Գարիբալդիի յուղարկաւորութեան հանդիսին ինչ կերպարանք ատենվելը: Մինչև յունիսի 7 թուին հասած հազարաւոր նամակներ և հեռագրներ այրվելու դէմ են, և ուղում են զմուսում կամ թաղում:

Այժմ առժամանակեայ կերպիւ ալցօօլի մէջ պահուած է Գարիբալդիի մարմինը:

Զուհիս 8-ին Հուլիսի հրաւերանները պիտի գան, որոնք 720 հոգի են:

Փագաւորի կողմից գալու է Ժէնի զուգը, արդարութեան նախարար Յանարդէլի, և պատերազմական նախարար Ֆլերբերց: Շողեւանները պիտի գան կապերա չորս զրահաւորների ուղեկցութեամբ:

Վիեննայի «Քիթլեր» գաւետական թերթը կենսագրումը լուրջ բան գրած չունի, ինչ որ էլ պատահի, դա պէտք է իր կարիկատուրը չինէ և ամենքին ծիծաղեցնէ: Նախ, Գարիբալդին համար գրում է թէ պէտք էր մարմինը կարմիր ալցօօլի մէջ դնէին, նմանապէս ասում է, փայտակոյտի փայտերը, դադողը, կտակուած մահիճը, վերջապէս ամեն բան կարմիր ներկուած պէտք է լինի ի յիշատակ կարմիր ապրող և կարմիր մեռնող բոցադոյն զօրապետին: Այնուհետև չինել է մի կարիկատուր: Կունակի վրա պառկեցրել է Գարիբալդիին փայտակոյտի վրա, թուրը մէջքը, չապկել կունակը, և գլխարկը գլուխը: Խաւիոյ վտակում է և Գարիբալդիի շրթանցը վրա տեսնվում է գոհունակութեան ժպիտ, իսկ կարիկատուրին ներքե գրուած է «գտեք սա հայրենասէր հազուադիւր, անմահ զօրապետին մի երկրորդը որ կենդանութեան ժամանակ կրակի մէջ ապրելուց յետոյ, զկնի մահուան էլ հայրենաց համար այրվում է»:

սպասում, որպէս զի ցոյց տան իրանց նախկին կուռքին, որ նրանք այլ ևս ոչ թէ միայն նրան երկրպագութիւն չեն տալիս, այլ ընդհակառակը նրա հետ համաձայն չեն շատ հայեացքների մէջ կայսերութեան շահի վերաբերութեամբ:

Իշխան Բիսմարկ պատրաստակաւութիւն յայտնեց ամեն բան զոհել Գերմանիայի մէջ միապետական սկզբունքը և նրա հետ ղինակութիւնը պահպանելու համար: Մինչդեռ չը յարգէր ոչ թէ միայն երկրի հասարակական կարծիքը, այլ և ազգային ժողովի որոշումները և ուղղակի ասել ժողովրդի ներկայացուցիչներին, թէ կառավարութիւնը իր կարծիքը անելի բարձր է համարում պարլամենտական մեծամասնութեան կարծիքից, չէ նշանակում պահպանել զոյուլութիւն ունեցող հիմնարկութիւնների հեղինակութիւնը, այլ ընդհակառակը խախտել այդ հեղինակութիւնը և ցանկութիւն յարուցանել այդ հիմնարկութիւնների փոփոխման համար: Պահպանողական սկզբունքին ամենամեծ վնասը հասցնում են նոյն իսկ նրա կողմնակիցները, որոնք չը գիտեն չափաւորութիւն:

Մի ուրիշ մաս կայ, ուր իշխան Բիսմարկի հեղինակութիւնը անկասկածելի է, ուր նա անփոխարինելի մարդ է համարվում: Այդ մասը արտաքին քաղաքականութիւնն է: Իշխան Բիսմարկի գիտել իր յոյժը այդ գործի մէջ, գիտել, որ գերմանական ժողովուրդը իրան տպահով է համարում, քանի որ երկրի արտաքին քաղաքականութիւնը Գերմանիայի միացնողի ձեռքին է, և այդ պատճառով ներքին քաղաքականութեան հարցերի ընտելութեան ժամանակ նա արտաքին քաղաքականութեան վրա է մասնացոյց լինում: Բայց ծխախոտի մենապաշտպանութեան օրինադրի ընտելութեան ժամանակ իշխան Բիսմարկի այդպիսի վարմունքը չափազանց անաջող էր: Նրա գտնվի՞ արդեօք մէկ ուրիշը, հարցնում էր Բիսմարկի պարլամենտից, որ իր ամբողջ կենսքը նուիրել էր ազգային քաղաքականութեանը, որ համարձակվել պատերազմ սկսել, որի վերջը մարդկային նախատեսութիւնից կատաճեց չունի: Գերմանիայի մէջ շատ ազգասէրներ կան, որոնք իշխան Բիսմարկի չափ նուիրված են հայրենիքի շահերին, որոնք նրա չափ պատրաստ էին զոհել իրանց կենսքը հայրենիքը պաշտպանելու և փառաւորելու համար: Իշխան Բիսմարկի վիրաւորեց միւս ազգասէրների հայրենասիրական զգացմունքները և փորձարցեց յարգանքը դէպի իր սեփական ծառայութիւնները, ասելով, թէ ինքն ամենից շատ սիրում է իր հայրենիքը:

Թէպէտ իշխան Բիսմարկի ճառը ամբողջութեամբ յայտնի չէ, բայց և հեռագրական տեղեկութենից այդ ճառի մասին երևում է, որ նա չէր կարող լաւ տպաւորութիւն գործել պարլամենտի վրա:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԱՅԻՆՆԵՐ

Կ. Պոլսի, 30 մայիսի

Կը շարունակեմ երէկի նամակներս: Ինչպէս ցոյց կուտան իրողութիւններն Ներսէս սրբազան մինչև վերջի ատեններս ու և է դժգոհութիւն մը չէ ունեցած հայ ազգէն: Ուրեմն ինչպէս մեկնել այն բացականչութիւններն որք ամեն եղանակի վրայ կուգան երգել հոս ու հոր: «Այս ժողովուրդը չէ արժանի ունենալ մի այսպիսի արի պատրիարք»:—Եւ կորոտան պատգամ այն ոճով իբր ըլլային մեր ազգի սուլթաններն: Միայն գիտնեք թէ այս պարոնները ժողովուրդին դանդաղեցուց իրաւունք ունին: Զորմէնտէ դիմակալմաի եղանակ իրենց պարագլխոյն համար ըստ Օտտոն և իրենց պարագլխոյն համար ըստ Օտտոն: «Մարդ կարծեցի զինքն և անպիտան մ'է եղեր» մարդ կարծեցի զինքն և անպիտան մ'է եղեր» օրէցոր անելի զգուշաց կազդին և արհամարհելի

կըլլան: Ժողովուրդին մնած այդ ապերախները այսօր կըլին անիրաւաբար նախատել ազգը և վատանաբանել դեռ օտարին առաջ: Պահէ, կերակրէ ազգաւոր, աչքը փորելու պէտք կըլլայ:

Այս չար խմբակը ապահով իր նպատակին հասնելու համար հարկ էր որ բոլոր իր զէնքը Ազգ. ժողովոյ դէմ դարձնէր, ազգին և ժողովին մէջ երկպառակում ձգէր և քանի մը հարիւր հոգւոյ խուժանի գլուխ անցած դորձ տեսնելու Պատերազմը Ազգ. ժողովոյ դէմ սկսեցին: Նախ «Մասիս» մէջ, որոյ խմբագրապետը այն միջոցին տակաւին ինքզինքն մոռցած էր, յօդուածագիր մը երևան ելաւ որ կեղծաւորութեամբ ըստկաւ ժողովուրդը գրգռել Ազգ. ժողովոյ դէմ: Զուտածը անհամ, անմարտելի գրութիւն մը ու և է ազգացութիւն չէր կրնար ընել: Իսկ ստորագրութիւնն էր Ազգասէր: Նրա մի գրող այնքան թեթեւ է որ ինքզինքն ազգասէր անունը կուտայ, և չամաչէր գրել չես չես արուեստագետ, այլ ազգասէր: Զեղ կը ձգնէր ըմբռնել թէ ինչ տպաւորութիւն կընէ ընթերցողին վրայ: Բայց և այնպէս այդ յօդուածը ուշադրութեան առարկայ եղաւ: Ինչու. վաճառ զի այնպէս մը ցոյց տուին իր թէ պատրիարքի գաղափարը կը յայտնէ: Բայց անշուշտ ոտու: Սակայն երբ տեսաւ Ազգ. ժողովը թէ կը դաւեն իր գոյութեանը դէմ, բաւական չիփթեցաւ: Մայիս 20-ի նստին խուժանի սպառնական դիրքը կարանցնել տուաւ ժողովին իր անխուսձութիւնը, և մայիս 23-ի ցաւալի դէպքը այս տպաւորութեան ներքե տեղի ունեցաւ: Այդ դէպքը ըստ մեզ ներքին չէ, բայց մէկ սխալ մը չը կրնար մոռցնել տալ Ազգ. ժողովոյ ութը տարի Ներսէս սրբազանի մատուցած կատարեալ աջակցութիւնը: Մայիս 23-ին խուժանի պարագլխներն իրենց հանրագրովը մերկապարանոց ըրին իրենց դաւադրութիւնը այն է լուծել Ազգ. ժողովը: Բայց ժողովը սքանչելիցաւ և տեսաւ թէ անկարելի է թող տալ որ մի քանի յիմար շահախնդիրներ փճացնեն մէկ աւուր մէջ ազգին վարկ: Ժողովը մը չէր կրնար ներկէ որ մի քանի հարիւր սրիկայներ, ցուցէ օտարէն ալ կաշառուած, սրբա և բոլորք զան ժողովականներն ծծեն, ժողովը ցրուեն, ազգը խայտառակեն և Գրան միջամտութիւնը հրաւիրեն: Մայիս 24-էն սկսեալ երեսփոխանք ալ որոշ գծով մը ընթացան: Խուժանի պարագլխներն ամօթեցան տեղեկներն քաշուեցան: «Մասիս» խմբագրապետը անդրադարձաւ իր ըրած սխալին: Կարծեմք այլ ևս թո՛ւ չը տար, որ իր թերթը գործիք ըլլայ ազգաշնորհ միջնայութեանը:

Ազգին վիճակին վրայ խորհող ամեն անձանց մտքին դուցէ սա հարցը կրնայ ներկայանալ, պէտք է արդեօք լուծել Ազգ. ժողովը և նոր ընտրութիւններ կատարել: Պատասխանը պարզ է: Ազգ. ժողովը իր արդի կազմութեան մէջ շատ թերութիւններ ունի, բայց այս թերութիւններն ուղղելու համար չէ որ ժողովը լուծել կը պահանջեն ունանք, այլ պատրիարքի համար: Բայց Ազգ. ժողովը պատրիարքի հակառակութեան դէմ նշան մը ցոյց չէ տուած մանաւանդ թէ կարծուածէն անելի համբերութիւն ունեցեր և զոհողութիւն ըրեր է: Ուրեմն ինչ հարկ պատրիարքական հարցի վրայ լուծում ընել, և աշխարհի ցոյց տալ բան մը որ չը կայ, այսինքն Ազգ. ժողովը հակառակ է իր պատրիարքին: Բայց երկարողնեք թէ ժողովը պատրիարքական հարցի վրայ լուծուի, ինչ ապահովութիւն կայ որ այդ հրաժարեալներն չընտրուին ստուար մեծամասնութեամբ: Այսպիսի ընտրութիւն մը ինչ հետեւութիւններ կրնայ ունենալ դժուար չէ ենթադրել:

Այս անսակ մտածութիւններ իրենց առաջնորդ ունենալով ազգային երեսփոխանք որոշեցին չը հրաժարել: Ժողովոյ դէմ եղած սպառնալիքներն ուրիշ արդիւնք մ'ալ ունեցան: Ժողովը իր մէջ բաժանեալ էր և մաս մը երեսփոխանք պատրաստ էին խիստ համար պահանջել վարչութիւնին վերջի ամսոյ գործողութեանց վրայ, բայց այժմ վերանայի առաջ ամենքը միաբանեցան: Տեսնե՞ք վերջը նորէն իրենց համար պիտի պահանջեն թէ ոչ:

Երեսփոխանք իրենց մէջ զուամրուելով գրեցին մի ուղերձ կամ լաւ ևս վերջնապէս մը (ultimatum) առ պատրիարքն: Այս ուղերձի մէջ ժողովականք կը յայտարարեն պատրիարք սրբազանի թէ ազգը զինքն միայն պատրիարք կուգէ և եթէ նորուն սրբազանութիւնը պնդէ իր հրաժարականին վրայ ծագելիք հետեւութեանց պատասխանատուութիւնը ժողովին իր վրայ չառնէր: Այս ուղերձը յատուկ երեսփոխանական պատ-

գամաւորութեան մը ձեռքով պատրիարքին պիտի խրկուի և պատասխանէն վերջ ժողովը իր վերջնական որոշում կուտայ: Կարծեմք պատգամաւորութիւնը պատրիարք փնտելու ետեւ պիտի ըլլայ, վաճառ զի սրբազանը տունէն ձգեր գացեր է: Եւ «Մասիս» կը հաղորդէ թէ սրբազանը Պոլսէն ալ պիտի երթար եթէ կարենար կառավարութիւնէն հրաման առնել:

Չմանալան թաղերու մէջ արուեստաւոր եմաֆ դասը անելի խելացի կերպով կը շարժի: Ժողովուրդի այս դասը կը պատրաստուի, ինչպէս կը հաղորդեն լրագրիչը, կառավարութեան դիմել և խնդրել որ Ներսէս սրբազանի հրաժարականը խաւառ մերժէ: Այն ասոնք են, եթէ այսպէս ընեն, ազգին շահերը խելացի կերպով ըմբռնողներն են: Երբ միմար շահախնդիրներն որ ինքզինքնուն «ուսեալ և ազգասէր» անվաններն կուտան, կաշխատին ազգային քաղաքականութիւնը խտորեցնել իր ուղիղ ճամբէն, պարզ աշխատանքներն անել լաւ կըմբռնեն իրաց վիճակը և ըստ այնմ կը գործեն:

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

—Ֆրանսիական մամուլի ներկայացուցիչները Հռոմում յունիսի 12-ին երեկոյեան ճաշ տուեցին իտալական պատգամաւորներին:

—Լրագիրներում կարդում ենք, որ իտալական պատգամաւորները ժողովը, յունիսի 12-ի նիստում, ներկայ գտնվող անդամների ընդհանուր ծախահարովեան, կալվածատիրի և ֆիզիոնոմիի առաջարկած վճիռը կայացրեց—այսինքն շնորհակալութիւն ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովին:

—Վիեննայի «Polit. Corresp.» լրագրին Աթենքից հաղորդում են յունիսի 13-ից, որ յունական միմարտը նախագահ Տրիկուպիս յայտնեց պատգամաւորների ժողովին, թէ յունական զինուորական նաւատորմը, նոյնպէս և յունական զօրքերը կատարելապէս պատրաստ են, և հենց որ Ալեքսանդրիայի յունական հիւպատոսը կը կանչի, նրանք անյապաղ Ալեքսանդրիա կը գնան յունաց հպատակներին պաշտպանելու եզրուտուած:

—«Միջազգային հեռագրական ընկերութեանը» Լոնդոնից հեռագրում են, յունիսի 5-ին: Այսօր պօլիցիան Չէրկէնով քաղաքամասում կալանաւորեց զէնքերի մեծ պաշար, որ նշանակված էր իրանդիայի համար:

—«Բլադերի ընկերութեանը» Կ. Պոլսից հաղորդում են յունիսի 5-ին, որ երէկ սուլթանը մարկի Նոյալի առաջ կրկնեց իր կասկածը կոնֆէրենցիայի վերաբերութեամբ: Իսկ Նոյալ ասեց, որ բոլոր պետութիւնները համաձայն են կոնֆերենցիա կազմելու մտքին, ուր կը գննվի միայն եզրուտական խնդիրը, բայց սուլթանը այնուամենայնիւ պնդում էր, որ կոնֆերենցիան անօրուտ է:

—Լրագիրները հաղորդում են, որ բոլոր պետութիւնները վճեցին զինուորական նաւեր ուղարկել Ալեքսանդրիա:

—Լրագիրներին հեռագրում են Լոնդոնից, յունիսի 7-ին: Պոլիցիան կալանաւորեց Թոմաս Վալշ անունով իրանդիացուն, որը ընդօրինակում էր այն ընակարանը, որտեղ պօլիցիան չարաք օր զէնքեր կալանաւորեց: Նրա ընակարանը մանրամասն խուզարկութեան ենթարկելով, պատերազմական պարանքների շատ ուրիշ պահեստներ գտան:

—Ալեքսանդրիայից լրագիրներին հեռագրում են յունիսի 7-ին հետեւեալը: Յուլիոսը շարունակվում է զաղվողներին թիւը 32,000-ի է հասնում: Գերմիշ-փաշա խորհուրդ տուեց խեղդիլին մի քանի օրով կալիլէ գնալ ազգաբնակիչները հանգստացնելու համար:

ԻՍԱՐՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

«Փողոցային քարոզ Անգլիայում: Անգլիայում պահպանվում է մէկ հետաքրքիր սովորութիւն,—զա փողոցային քարոզն է, որով պարագլու են առաւելապէս մետաղիտները, եկեղեցիները դուրս մաղթանքներ կատարելով: Քաղաքի փողոցներում կամ հրապարակներում, գիւղերում, ստանվածաւորներում, ամբողջ հաւաքվում է բարձրութեան վրա, աւետարանը քարոզելու համար: Նորերում Լոնդոնում լորդ Արեթրիկը նախագահութեամբ կայացած առաքելութեան ժողո-

վում մէկ հաշիւ կարգացվեցաւ, որից երևում է, որ այդ ընկերութեան անդամների թիւը 611-ի է հասնում: Հաշվետուական տարուայ ընթացքում բաց ժամասացութիւններ կատարվել են 81 ձիարչաւի տեղերում, 105 տօնավաճառներում և 56 զանազան ժողովրդական դրօսատեղերում: Բերօշիւրներ և զանազան կրօնական հնդիակութիւններ բաժանված են 1,014,355 օրինակներ, Գարոգիչները չըլել են 396 քաղաքներ և գիւղեր 34 կոմսութիւնների մէջ: Հաշիւ վերջում, լորդ Շաֆտեսբերի բացատրեց, թէ ժողովրդական քարոզի այդ ձեւը շատ է տարածվում, այնպէս որ դեռ նորերում մէկ եպիսկոպոս քարոզ կարգաց Լոնդոնի բօրայի սանդուղտի վրա:

Պատկերներ մեծ գնէր: Մինչև անգամ մեր ժամանակվայ երեկի նկարիչների պատկերների համար տրվող բարձր գները տեսնելով, չէ կարելի առանց զարմանքի լսել 6,300 գինէյ գումարի մասին (63,000 ռ. մեր փողերով), որ առաջարկվեցաւ մէկ պատկերի համար: Այդ գումարով գնվեցաւ Լոնդի «Ամուսնական վաճառանոցը Բաթլօնում» պատկերը: Նրա «Աղբարկութեան» պատկերը նոյնպէս մեծ գումարով է գնված, այն է 4,100 գինէյով: Հանգուցեալ միտար Ֆիլիպի «Սրբոց մատուցների վաճառումն եկեղեցու սրահում» պատկերին տուեցին 3,750 գինէյ և 1,800 գինէյ տուած է Տուրնէրի «Ցիցերոնը իր ամուսնացումը Տուսկուլումայում» պատկերին: Այդ պատկերները պատկանում էին հանրազանալ միտար Գերմոնի ժողովածուին: Մէյսոնէի պատկերը, որ նկարագրում է Նապոլէոն ի-նին Փրանսիական արշաւանքի ժամանակ, ծախվեցաւ Լոնդոնում 6,000 ֆունտ ստերլինգով (60,000 ռուբլ) Ուալիս և ընկ. առևտրական տան վրա: Այդ պատկերը պատկանում էր հռչակաւոր նկարչական կրիտիկոս Ժոն Բուսկինին, որ ինքն տաս տարի առաջ այդ պատկերը ձեռք էր բերել 26,000 ֆրանկով:

Ամուսնացող «հաւի ձուռ» աշխարհիս վրա նորերս ուղարկվեցաւ զատկական արուեստահանդէսը, որ կայացաւ այս տարի Հիւսիսային Ամերիկայի Գեօրգիա նահանգում: Այդ ձուռ 7 դիւյս չըլլապատ ունի և կշռում էր 5³/₄ ունցիա, այսինքն 35 միլիար:

ՄՇԱԿԻ ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՆՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 յունիսի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, մաքսահարկերի բարձրագոյն հաստատված փոփոխութիւնները կը գործադրվեն յուլիսի 1-ից: Ներքին գործերի մինիստրը մի չըջարեալականով յիշեցնելով մինիստրների խորհրդի մայիսի 3-ին կայացած բարձրագոյն հաստատված որոշումները, հրաւիրում է պաշտօնեաներին առաջն առնել հրէականների նման անկարգութիւնների, սպառնալով պատասխանատուութեան ենթարկել իւրաքանչիւր անուշադրութեան համար: Մինիստրի օգնականներ Մարկով և Գիւրեւնետ սենատորներ են նշանակված պահպանելով իրանց պաշտօնները: Մինիստրների խորհուրդը որոշեց, իւրաքանչիւր տարի երկաթուղիների գիծը ընդարձակել 1000 վերստով: Առաջին հասցարը կը կազմեն հետեւեալ գծերը. դէպի Ժմերինկա, Լուգան-Միլերովօ, Տօրօօ-Վեադմա, Բոստովօ-Վարդիկալկադեան կայարանից դէպի Նովոօրոսիսկ, արեւելան—Գոնեցկ, Չվերեվօ-Վօրոնեժի երկաթուղուց դէպի Վօլդա, Պերեկոպոլսոնսկ, Պենդա-Լօզովօ: Կ. Պոլսի մէջ երէկ կոնֆերենցիայի բացումը չը կայացաւ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 յունիսի: «Правит. Вѣстн.» լրագիր մէջ հրատարակված է Բարձրագոյն հրաման զրօշմաւոր հարկի փոփոխութիւնների և լրացնելու մասին: Ի միջի այլոց հարկի ենթարկվում են ակցիաներ, պայեր, օբլիգացիաներ, գրաւական թերթեր, մուտքերի վկայականներ, թղթերի իւրաքանչիւր համարի համար ինչպէս սկզբնական հրատարակման, նոյնպէս և հիները նորերով փոխարինելու ժամանակ: Նոյնպէս և պայմանագիրներ, պայմանաւոր պարտա-

Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час. Лор.-Мелик. ул., кз. д.